

**БІЛОЦЕРКІВСЬКИЙ ІНСТИТУТ
НЕПЕРЕРВНОЇ ПРОФЕСІЙНОЇ ОСВІТИ**

**НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ ПЕДАГОГІЧНИХ НАУК УКРАЇНИ
ДЗВО «УНІВЕРСИТЕТ МЕНЕДЖМЕНТУ ОСВІТИ»
БІЛОЦЕРКІВСЬКИЙ ІНСТИТУТ НЕПЕРЕРВНОЇ ПРОФЕСІЙНОЇ ОСВІТИ**

ЗАТВЕРДЖЕНО

Вченою радою

**Білоцерківського інституту неперервної
професійної освіти**

«26» листопада 2024 року протокол № 8

Введено в дію наказом директорки

**Білоцерківського інституту неперервної
професійної освіти**

від 27 листопада 2024 року № 01-01/37А-О.Д.

Директорка Вікторія СИДОРЕНКО

ПЕДАГОГІЧНА МАЙСТЕРНІСТЬ ТА ПРОФЕСІЙНА ЕТИКА

РОБОЧА ПРОГРАМА

навчальної дисципліни

(шифр за ОПП – ОК.5 – дисципліна професійної підготовки)

Рівень вищої освіти: другий (магістерський)

Галузь знань: 01 Освіта/Педагогіка

Спеціальність: 011 Освітні, педагогічні науки

Освітньо-професійна програма: «Педагогіка вищої школи»

Біла Церква 2024

Робоча програма навчальної дисципліни «Педагогічна майстерність та професійна етика» складена відповідно до навчального плану освітньо-професійної програми «Педагогіка вищої школи» спеціальності 011 Освітні, педагогічні науки галузі знань 01 Освіта/Педагогіка.

Автор-укладач робочої програми

Сидоренко Вікторія Вікторівна, доктор педагогічних наук, професор,
професор кафедри педагогіки, психології та менеджменту

Розглянуто і схвалено на засіданні кафедри
педагогіки, психології та менеджменту
Білоцерківського інституту неперервної професійної освіти
(протокол № 12 від 05 листопада 2024 р.)

Рекомендовано на засідання Ради із забезпечення якості освітньої діяльності
та якості вищої освіти
Білоцерківського інституту неперервної професійної освіти
(протокол № 4 від 22 листопада 2024 р.)

Затверджено Вченою радою
Білоцерківського інституту неперервної професійної освіти
(протокол № 8 від 26 листопада 2024 р.)

1. ОПИС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

<i>Найменування показників</i>	<i>Галузь знань, напрями підготовки, освітньо-кваліфікаційний рівень</i>	<i>Характеристика навчальної дисципліни</i>
		заочна форма навчання
Кількість кредитів, відповідних ECTS – 4	Галузь знань: 01 Освіта/Педагогіка	Обов'язкова
		Рік підготовки
Загальна кількість годин – 120	Спеціальність: 011 Освітні, педагогічні науки Освітньо-професійна програма: Педагогіка вищої школи	1
		Семестр
		1
		Лекції
		8
		Практичні заняття
		10
		Самостійна робота
		102
		Індивідуальні завдання
	Рівень вищої освіти: другий (магістерський)	Творчі практичні завдання
		Вид контролю - екзамен

***Примітка:** співвідношення кількості годин аудиторних занять до самостійної та індивідуальної роботи становить – 15 % : 85 %.*

2. ОБ'ЄКТ, МЕТА І ЗАВДАННЯ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Особистість педагога в сучасному соціокультурному просторі розглядають як один з провідних чинників успішності вирішення складних освітніх завдань.

Унікальний характер педагогічних ситуацій у реальному освітньому процесі, необхідність урахування ситуацій невизначеності та випереджального характеру, проектування різних форм організації педагогічного процесу вимагає високого рівня педагогічної майстерності, педагогічної культури, педагогічного мистецтва сучасного педагога. Професійно-педагогічна підготовка викладача вищої школи передбачає розвиток у нього уявлень про педагогічну діяльність як особистісно зорієнтовану педагогічну взаємодію, формування індивідуальної педагогічної позиції, оволодіння комплексом умінь і навичок педагогічної техніки, культури саморегуляції, форм і методів професійного самовдосконалення. Ці завдання вирішує дисципліна **«Педагогічна майстерність та професійна**

етика», важливою складовою частиною якого є самостійна робота студентів, зокрема робота над термінологічним апаратом.

Об'єкт вивчення курсу: теоретичні засади педагогічної діяльності, педагогічної майстерності і професійної етики педагога вищої школи та засоби їх розвитку і вдосконалення впродовж життя шляхом формальної, неформальної та інформальної освіти.

Основна мета вивчення дисципліни «Педагогічна майстерність та професійна етика» полягає в усвідомленні суті педагогічної майстерності, професіоналізму (професіоналізму діяльності та особистості), професійної етики та стимулюванні потреби професійного саморозвитку в їх досягненні, формування готовності до організації майстерної педагогічної діяльності у закладах вищої освіти.

При вивченні дисципліни **«Педагогічна майстерність та професійна етика»** вирішуються такі основні завдання:

- опанувати концептуальними та методологічними знаннями щодо творчого характеру педагогічної праці, психофізіологічних закономірностей педагогічної діяльності, її цілісної структури, мети, специфіки, рівнів професійної майстерності викладача, суб'єктних засад педагогічної діяльності, вимог до професійно-значущих якостей педагогічних працівників;
- формувати творче, критичне, професійно-педагогічне мислення, гуманну позицію, розуміння мети і завдань власної педагогічної діяльності;
- оволодіти механізмами творчої самореалізації в професійній діяльності та шляхами професійного самовдосконалення;
- набутти знань та практичних умінь організації професійно-педагогічної діяльності як розвиваючої взаємодії, спрямованої на творення особистості студентів;
- сприяти формуванню лідерських якостей, гнучкості, тактовності, рефлексії, визначенню шляхів безперервного саморозвитку та самовдосконалення.

У результаті вивчення навчальної дисципліни **«Педагогічна майстерність та професійна етика»** студенти повинні:

знати:

- сутність і взаємозв'язок основних понять: педагогічна майстерність, професіоналізм діяльності, професіоналізм особистості, професійна компетентність, педагогічні здібності, педагогічна техніка, педагогічна культура, імідж викладача, педагогічне спілкування, педагогічна етика тощо та їх взаємозв'язок;
- таксономію педагогічних цілей професійно-педагогічної діяльності викладача вищої школи;
- репертуар невербальної комунікації викладача вищої школи (мова тіла, прономастика – організація освітнього та міжособистісного простору, часові характеристики професійно-педагогічного спілкування тощо);
- основні види словесного сугестивного впливу, їх роль у професійно-педагогічній взаємодії;

- сутність і професійні особливості уваги та уяви педагога, шляхи їх розвитку;
- механізми творчої самореалізації в професійній діяльності та шляхи професійного самовдосконалення впродовж життя шляхом формальної, неформальної, інформальної освіти;
- сутність професійно-педагогічного спілкування як діалогу, суб'єкт-суб'єктної взаємодії;
- вимоги до особистості сучасного викладача вищої школи;
- комунікативно-ситуативні бар'єри професійно-педагогічного спілкування;

уміти:

- будувати «я-висловлювання», володіти прийомами етичного захисту у професійно-педагогічному спілкуванні;
- досягати творчого робочого самопочуття
- здійснювати самоаналіз професійного розвитку, розвитку професійної компетентності, професіоналізму і педагогічної майстерності;
- використовувати різні стилі, моделі, позиції у професійно-педагогічному спілкуванні;
- долати бар'єри професійно-педагогічної взаємодії

Завданням вивчення навчальної дисципліни «Педагогічна майстерність та професійна етика» є формування у здобувачів вищої освіти ряду компетентностей зазначених нижче:

ЗК3. Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях.

ЗК6. Здатність виявляти, ставити та розв'язувати проблеми

ЗК9. Здатність працювати в міжнародному контексті.

СК1. Здатність проектувати і досліджувати освітні системи.

СК5. Здатність розробляти і реалізовувати нові освітні інструменти, проекти та інтегрувати їх в освітнє середовище закладу освіти.

СК8. Здатність інтегрувати знання у сфері освіти/педагогіки та розв'язувати складні задачі у мультидисциплінарних та міждисциплінарних контекстах.

У результаті вивчення навчальної дисципліни «Педагогічна майстерність та професійна етика» здобувачі вищої освіти повинні:

РН3. Формувати педагогічно доцільну партнерську міжособистісну взаємодію, здійснювати ділову комунікацію, зрозуміло і недвозначно доносити власні міркування, висновки та аргументацію з питань освіти і педагогіки до фахівців і широкого загалу, вести проблемно-тематичну дискусію.

РН5. Організовувати освітній процес на основі студентоцентрованого,

компетентнісного, контекстного підходів та сучасних досягнень освітніх, педагогічних наук, управляти навчально-пізнавальною діяльністю, об'єктивно оцінювати результати навчання здобувачів освіти.

РН6. Розробляти та реалізовувати інноваційні й дослідницькі проекти у сфері освіти/педагогіки та міждисциплінарного рівня із дотриманням правових, соціальних, економічних, етичних норм.

РН8. Розробляти і викладати освітні курси в закладах вищої освіти, використовуючи методики, інструменти і технології, необхідні для досягнення поставлених цілей.

3. ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 1. ПЕДАГОГІЧНА МАЙСТЕРНІСТЬ ЯК МЕТАДІЯЛЬНІСТЬ ВИКЛАДАЧА ВИЩОЇ ШКОЛИ

Тема 1. Професійно-педагогічна діяльність і педагогічна майстерність викладача вищої школи

Історичний екскурс у становлення професії педагога. Функції і багатоаспектність змісту професійно-педагогічної діяльності викладача вищої школи.

Сучасні соціально-педагогічні передумови розвитку педагогічної майстерності в контексті гуманістичної педагогічної парадигми. Становлення та розвиток ідеї педагогічної майстерності та творчості в історії зарубіжної та вітчизняної педагогічної думки. Творчість як основа високоефективної майстерної педагогічної праці. Рівні педагогічної майстерності, етапи їх становлення та розвитку.

Поняття професійно-педагогічної діяльності як метадіяльності, спрямованої на гармонійний розвиток суб'єкта професійної взаємодії.

Структура педагогічної діяльності, її компоненти. Специфіка мети, суб'єкта, об'єкта, засобів і результату діяльності викладача вищої школи.

Мета педагогічної діяльності як зміни, які прогнозує педагог у розвитку особистості суб'єкта в процесі навчання і виховання. Спрямованість мети на позитивні зрушення у гармонійному розвитку особистості. Досягнення суб'єкт-суб'єктного характеру взаємодії. Узгодженість впливів суб'єктів педагогічного процесу. Використання дидактичних та комунікативних засобів як інструментарію, за допомогою якого здійснюються необхідні педагогічні перетворення.

Гуманістичний зміст результату педагогічної діяльності, його вияв на предметному (система знань), операційному (система умінь і навичок), ціннісно-мотиваційному (система ціннісних орієнтацій) рівнях.

Тема 2. Витоки педагогічної майстерності, її зміст та шляхи формування

Типологія поглядів і підходів на поняття педагогічної майстерності

Поняття педагогічної майстерності і професіоналізму, спільне і відмінне у різних наукових підходах. Педагогічна майстерність і педагогічний талант. А.С. Макаренко про майстерність і талант педагога.

Педагогічна майстерність як система. Складники педагогічної майстерності.

Гуманістична спрямованість особистості викладача – системотвірний чинник його майстерності. Характеристика гуманістичної спрямованості викладача вищої школи. Особливості професійних знань педагога-майстра: комплексність, технологічність, особистісна забарвленість, інноваційність.

Педагогічні здібності. Педагогічна техніка як володіння способами дій для досягнення мети і результату.

Критерії педагогічної майстерності: доцільність, продуктивність, діалогічність, оптимальність, творчість.

Спільне й відмінне в театральному і педагогічному мистецтві.

К.Д. Ушинський про педагогіку як мистецтво. Театральне мистецтво у вимірах педагогіки. Ідеї театральної педагогіки К.С. Станіславського і формування творчої особистості педагога. Педагогічна сумісність і педагогічне сприймання.

Творчий задум педагогічної розповіді. Надзавдання розповіді та особливості її побудови. Структура розповіді. Умови ефективності розповіді. Професійні вимоги до майстерного мовлення викладача вищої школи (комунікативна професіограма викладача вищої школи).

Психолого-педагогічні засади педагогічної діяльності викладача (опосередкований вплив педагога на особистість студента; саморозвиток особистості як основа виховання і навчання студентів; єдність зовнішньої і внутрішньої сторони у навчанні і вихованні студентів; освітнє середовище як умова розвитку, виховання і навчання студентів; позитивний емоційний відгук, захоплення як рушійна сила зміни поведінки особистості; залежність поведінки особистості від характеру її взаємодії, спілкування з іншими, діяльності тощо).

Самовиховання викладача вищої школи, його роль у становленні педагогічної майстерності. Етапи професійного самовиховання. Способи самопізнання. Формування індивідуального стилю професійно-педагогічної діяльності.

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 2. ПЕДАГОГІЧНА КУЛЬТУРА І ЕТИКА ВИКЛАДАЧА ВИЩОЇ ШКОЛИ

Тема 3. Структура та специфіка професійної етики викладача

вищої школи. Педагогічна деонтологія як наука про професійну поведінку викладача вищої школи

Етика педагогічної діяльності як компонент системи загальної етики. Моральна культура і духовна творчість у діяльності викладача. Основні завдання фахової етики. Основні поняття теми: завдання етики, предмет етики, загальні функції етики, спеціальні функції етики. Викладач як суб'єкт моральних взаємин. Доброта як риса моральної поведінки фахівця. Свіість у соціально-педагогічній діяльності.

Поняття про моральний обов'язок і відповідальність, справедливість і щастя, честь, гідність і свіість викладача закладу вищої освіти. Етика ставлення до своєї праці педагога. Відповідність педагога вимогам сучасної вищої школи. Норми етичної поведінки викладачів вищої школи стосовно професії (якість надання освітніх послуг; престиж педагогічної діяльності; впровадження нових освітніх технологій; удосконалення професійного рівня та самовдосконалення; поширення нових знань серед колег і громадськості, повага до своєї професії). Творчість та проблема «конкурентоспроможності» в педагогічній діяльності.

Педагогічна деонтологія як наука про професійну поведінку викладача вищої школи. Характеристика і генезис розвитку понять «деонтологія» та «педагогічна деонтологія». Цілі та завдання педагогічної деонтології як науки про професійну поведінку викладача закладу вищої освіти. Об'єкт і предмет педагогічної деонтології (дослідження сукупності формалізованих і неформалізованих норм професійної поведінки та діяльності педагога). Основні функції, принципи та завдання педагогічної деонтології. Зв'язок педагогічної деонтології з іншими науками. Вимоги до професійної поведінки сучасного викладача закладу вищої освіти і зміна їх у процесі історичного розвитку суспільства і вищої школи. Особливості нормативно-рольових функцій педагогічної професії. Проблеми морального розвитку особистості у працях Л. Колберга та Е. Фрома.

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 3. МАЙСТЕРНІСТЬ ПЕДАГОГІЧНОЇ ВЗАЄМОДІЇ

Тема 4. Педагогічна техніка як основа педагогічної майстерності викладача вищої школи

Поняття педагогічної техніки викладача вищої школи.

Педагогічна техніка як володіння комплексом прийомів педагогічного впливу та організації поведінки викладача. А.С. Макаренко і В.О.Сухомлинський про значення педагогічної техніки та можливості оволодіння нею. Складники педагогічної техніки: уміння керувати собою, володіти своїм організмом (мімікою, пантомімікою), емоціями, мовленням і вміння впливати на особистість та студентський колектив (техніка організації

контакту, техніка активного слухання, сугестія та ін.).

Внутрішня техніка викладача вищої школи як система прийомів управління психічним станом викладача, його творчим самопочуттям. Способи управління психічним станом під час налаштування на публічну діяльність і в умовах її здійснення: виховання доброзичливості й оптимізму, виявлення позитивної настановки на спілкування; контроль власного фізичного стану (регуляція м'язового напруження, зміна темпу мовлення та рухів); розрядка від негативних емоцій за допомогою зони захисного збудження; управління увагою, переключення її на меті і надзавданні професійно-педагогічної діяльності; звернення до власного почуття обов'язку; аутотренінг, його етапи, доцільні форми самонавіювання. Важливість для педагога формування самогенного мислення.

Зовнішня техніка викладача. Управління мовленням, голосом, мімікою, пантомімікою, поставою як інструментами педагогічного впливу. Вимоги до зовнішнього вигляду викладача вищої школи: естетична виразність, елегантність, привітність, зібраність, стриманість, відчуття впевненості і гідності, доцільність. Вияв їх в одязі, поставі, міміці, рухах.

Імідж викладача вищої школи. Репертуар невербальної комунікації: мова тіла, прономастика, часова характеристика спілкування. Засоби статичної і динамічної експресії у мові тіла. Корекція постави для досягнення естетики пози, увага до ходи. Жести, їх класифікація, вимоги до жестикуляції. Виразність міміки і досягнення візуального контакту. Види дистанцій та їх вплив на характер взаємодії. Критерії педагогічної ефективності невербальної поведінки викладача: демонстрація впевненості, внутрішньої сили; трансляція спрямованості на діалог; естетизація середовища спілкування; природність і доцільність невербальних засобів комунікації.

Тема 5. Майстерність педагогічного спілкування

Роль педагогічного спілкування в організації освітнього процесу. Професіональне і непрофесіональне педагогічне спілкування. Поняття професіонального педагогічного спілкування, його багатогранність і поліфункціональність. Суб'єкт-суб'єктний характер професіонального педагогічного спілкування, його ознаки. Характер педагогічного спілкування: функціонально-рольове і особистісно зорієнтоване. Форми педагогічної взаємодії учасників освітнього процесу в системі вищої школи.

Психологічний портрет особистісно зорієнтованого викладача вищої школи.

Контакт у педагогічному діалозі. Позиції Батька, Дорослого і Дитини в педагогічній взаємодії.

Бар'єри, що перешкоджають педагогічній взаємодії: психологічні, фізичні, соціальні, гностичні, естетичні. Шляхи їх усунення.

Структура педагогічного спілкування: моделювання, комунікативна атака, управління спілкуванням, аналіз і моделювання нової системи взаємодії.

Поєднання у педагогічному артистизмі „життєвої правди”, багатства духовного світу викладача та його професійної техніки. Роль та можливості використання системи К. Станіславського у формуванні педагогічного артистизму, її основні принципи та методи. Проблема творчого самопочуття педагога. Психофізіологічна характеристика феномена творчого натхнення педагога, можливі шляхи його створення та стимулювання.

Стилі ставлення до студентів (за Я.Л. Коломінським) і стилі керівництва (за К. Левіним) як основа класифікації стилів спілкування (за В.А. Кан-Каликом): спілкування-дистанція, спілкування-залякування, спілкування-загравання, спілкування на підставі захоплення спільною творчою діяльністю; на основі дружнього ставлення. Моделі педагогічного спілкування.

Комунікативність як інтегральна характеристика здатності викладача вищої школи здійснювати професіональне спілкування. Поняття комунікативності і комунікабельності. Гіпер і гіпокомунікабельність. Якості викладача вищої школи, що забезпечують ефективність взаємодії: здатність до емпатії, рефлексії; доброзичливість, автентичність, динамізм, емоційна стабільність. Роль уважності і спостережливості викладача вищої школи у спілкуванні. Професійні особливості уваги викладача вищої школи. Роль уваги у спілкуванні, напрями її розвитку.

Способи комунікативного впливу: переконування і навіювання, їх характерні особливості, взаємозв'язок у педагогічній взаємодії.

Форми педагогічної взаємодії учасників навчального процесу в системі вищої школи.

Тема 6. Рефлексивні уміння викладача вищої школи

Рефлексія педагогічної діяльності як складова педагогічної майстерності викладача. Форми оцінювання педагогічної діяльності, анкетування студентів. Пошуки нових методик. Професійне зростання викладача.

4. СТРУКТУРА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Номер тижня	Вид занять	Тема заняття або завдання на самостійну роботу	Кількість				Балів (max)
			годин				
			лк.	лаб.	пр.	СРС	
ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 1. ПЕДАГОГІЧНА МАЙСТЕРНІСТЬ ЯК МЕТАДІЯЛЬНІСТЬ ВИКЛАДАЧА ВИЩОЇ ШКОЛИ							
1	Лекція 1	Професійно-педагогічна діяльність і педагогічна майстерність викладача вищої школи	2				3
	Практичне заняття 1	Сутність педагогічної діяльності викладача. Суспільна значущість професії викладача, її функції. Виявлення протипоказань до педагогічної діяльності викладача			2		6
	Самостійна робота 1	Рівні педагогічної майстерності, етапи їх становлення та розвитку.				12	4
2	Лекція 2	Витоки педагогічної майстерності, її зміст та шляхи формування	2				3
	Практичне заняття 2	Поняття педагогічної діяльності, її структура. Професійно-педагогічна діяльність як метадіяльність.			2		6
	Самостійна робота 2	Самовиховання викладача вищої школи, його роль у становленні педагогічної				12	4

		майстерності. Етапи професійного самовиховання					
	Самостійна робота 3	Самовиховання викладача вищої школи, його роль у становленні педагогічної майстерності. Формування індивідуального стилю професійно-педагогічної діяльності				12	4
	Самостійна робота	Підготовка до ПМК 1				6	
	ПМК 1	Підсумковий контроль за змістовий модуль 1					10
Всього за змістовий модуль 1 – 50 год.			4		4	42	40
ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 2. Педагогічна культура і етика викладача вищої школи							
3	Лекція 3	Структура та специфіка професійної етики викладача вищої школи. Педагогічна деонтологія як наука про професійну поведінку викладача вищої школи	2				3
	Практичне заняття 3	Складання «Етичного кодексу викладача вищої школи»			2		6
	Самостійна робота 4	Етика відносин у системі «викладач-здобувач освіти» Етика відносин у системі «викладач-викладач». Етика				14	7

		відносин в освітньому просторі					
ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 3. МАЙСТЕРНІСТЬ ПЕДАГОГІЧНОЇ ВЗАЄМОДІЇ							
4	Лекція 4	Педагогічна техніка як основа педагогічної майстерності викладача вищої школи	2				3
	Практичне заняття 4	Техніка саморегуляції психічного та фізичного стану Педагогічні аспекти саморегуляції психічного та фізичного стану.			2		6
	Самостійна робота 5	Рефлексивні уміння викладача вищої школи				14	7
3	Практичне заняття 5	Культура мови і мовлення педагога Поняття та загальні ознаки мовної культури викладача. Мовна норма. Ясність, точність, логічність висловлювання			2		6
	Самостійна робота 6	Психологічний портрет особистісно зорієнтованого викладача вищої школи.				14	6
3	Самостійна робота 7	Самовиховання педагога – шлях формування педагогічної майстерності. Розвиток творчих здібностей викладача				12	6
3	Самостійна робота	Підготовка до ПМК 2				6	

	ПМК 2	Підсумковий контроль за змістовий модуль 2					10
Всього за змістовий модуль 2 –70 год.			4		6	60	60
Екзамен							
Всього з навчальної дисципліни – 120 год.			8		10	102	100

5. ТЕМИ І ЗМІСТ ЛЕКЦІЙ

Тема 1. Професійно-педагогічна діяльність і педагогічна майстерність викладача вищої школи

1. Становлення та розвиток ідеї педагогічної майстерності та творчості в історії зарубіжної та вітчизняної педагогічної думки.
2. Поняття професійно-педагогічної діяльності як метадіяльності, спрямованої на гармонійний розвиток суб'єкта професійної взаємодії.
3. Гуманістичний зміст результату педагогічної діяльності.

Тема 2. Витоки педагогічної майстерності, її зміст та шляхи формування

1. Типологія поглядів і підходів на поняття педагогічної майстерності
2. Поняття педагогічної майстерності і професіоналізму, спільне і відмінне у різних наукових підходах.
3. Педагогічна майстерність як система. Складники педагогічної майстерності.
4. Педагогічні здібності. Педагогічна техніка як володіння способами дій для досягнення мети і результату.
5. Спільне й відмінне в театральному і педагогічному мистецтві.
6. Самовиховання викладача вищої школи, його роль у становленні педагогічної майстерності.
7. Формування індивідуального стилю професійно-педагогічної діяльності.

Тема 3. Структура та специфіка професійної етики викладача вищої школи. Педагогічна деонтологія як наука про професійну поведінку викладача вищої школи

1. Етика педагогічної діяльності як компонент системи загальної етики.
2. Поняття про моральний обов'язок і відповідальність, справедливість і щастя, честь, гідність і совість викладача закладу вищої освіти.
3. Норми етичної поведінки викладачів вищої школи стосовно професії

4.Творчість та проблема «конкурентоспроможності» в педагогічній діяльності.

5. Педагогічна деонтологія як наука про професійну поведінку викладача вищої школи.

6. Вимоги до професійної поведінки сучасного викладача закладу вищої освіти.

Тема 4. Педагогічна техніка як основа педагогічної майстерності викладача вищої школи

1. Поняття педагогічної техніки викладача вищої школи. Складники педагогічної техніки.

2. Внутрішня техніка викладача вищої школи як система прийомів управління психічним станом викладача, його творчим самопочуттям.

3. Зовнішня техніка викладача.

4. Імідж викладача вищої школи. Репертуар невербальної комунікації.

5. Майстерність педагогічного спілкування.

6. Рефлексивні уміння викладача вищої школи .

6. ТЕМИ І ЗМІСТ ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ

№	Назва теми	К-ть годин
ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 1. ПЕДАГОГІЧНА МАЙСТЕРНІСТЬ ЯК МЕТАДІЯЛЬНІСТЬ ВИКЛАДАЧА ВИЩОЇ ШКОЛИ		
1.	Сутність педагогічної діяльності викладача. Суспільна значущість професії викладача, її функції. Виявлення протипоказань до педагогічної діяльності викладача. Обов'язки викладача, його професійні функції. Поняття педагогічної діяльності, її структура. Професійно-педагогічна діяльність як метадіяльність. Особливості педагогічної діяльності викладача	2
2.	Поняття педагогічної діяльності, її структура. Професійно-педагогічна діяльність як метадіяльність.	2
ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 2. ПЕДАГОГІЧНА КУЛЬТУРА І ЕТИКА ВИКЛАДАЧА ВИЩОЇ ШКОЛИ		
3	Складання «Етичного кодексу викладача вищої школи»	2
ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 3. МАЙСТЕРНІСТЬ ПЕДАГОГІЧНОЇ ВЗАЄМОДІЇ		
4.	Культура мови і мовлення педагога Поняття та загальні ознаки мовної культури викладача. Мовна норма. Ясність, точність, логічність висловлювання. Образність	2

	мовлення: поняття, зміст, роль, засоби створення образності.	
5	Самовиховання педагога – шлях формування педагогічної майстерності. Розвиток творчих здібностей викладача Роль самовиховання у професійному становленні особистості педагога. Характеристика основних етапів самовиховання. Прийоми самовиховання. Суть педагогічної творчості. Роль інтуїції у творчій діяльності викладача. Умови розвитку творчих здібностей викладача.	2

7. ПЕРЕЛІК ПИТАНЬ, ЩО ВІНОСЯТЬСЯ НА ПІДСУМКОВИЙ МОДУЛЬНИЙ КОНТРОЛЬ

1. Які основні моральні вимоги до професійної діяльності викладача вищої школи?
2. Як може викладач враховувати індивідуальні особливості студентів в процесі навчання?
3. Як впливають на студентів занижені і завищені вимоги, що пред'являються до них викладачем в процесі навчання?
4. Доведіть, що психологія вищої школи слугує вирішенню завдань реформування вищої освіти.
5. Визначити основні категорії психології вищої школи та довести їхню єдність у розв'язанні завдань професійної підготовки фахівця з вищою освітою.
6. Обґрунтуйте основні шляхи гуманітаризації сучасної освіти.
7. В яких напрямках відбувається розвиток особистості студента як майбутнього фахівця і де його джерела? Назвати основні вектори професійного самовдосконалення студента.
8. Чи згодні Ви з визначенням навчально-професійної діяльності як процесу саморозвитку і самовиховання студентів? Чому?
9. Підберіть конкретні приклади, що ілюструють виникнення бар'єрів взаєморозуміння в системах «учитель – учень», «учитель – учитель», «вчитель – батьки учня». Проаналізуйте їх.
10. Охарактеризуйте процес спілкування вчителя з погляду комунікативних умінь, необхідних на кожному етапі спілкування (з обґрунтуванням власної думки).
11. Наведіть приклади застосування різних прийомів рефлексивного слухання у конкретних педагогічних ситуаціях.
12. Охарактеризуйте ситуації відповідності (невідповідності) вербальних і невербальних засобів передачі інформації у процесі спілкування. Змодельуйте відповідні приклади.
13. Доберіть з педагогічної літератури приклади використання різних стилів спілкування вчителя. Проаналізуйте чинники, що зумовили доцільність використання вжитих стилів спілкування в конкретних ситуаціях.

14. Наведіть приклади, коли в результаті нерозуміння та неправильного використання педагогом стилю спілкування виникали проблемні чи конфліктні ситуації. 15.

15. Охарактеризуйте ритуали, що використовуються у навчальній взаємодії. Обґрунтуйте їх роль.

16. Проаналізуйте імідж відомого вам вчителя (викладача ЗВО) у рамках складників цього іміджу, процесу його формування і сприйняття оточуючими.

17. Змодельуйте гіпотетичну ситуацію свого працевлаштування. Розробіть і обґрунтуйте елементи самореклами з погляду поставлених цілей.

18. Наведіть приклади помилок сприйняття у спілкуванні, використовуючи конкретні ситуації з особистого досвіду чи приклади з художніх творів. Проаналізуйте їх.

19. Напишіть твір-есе «Мій ідеал сучасного педагога».

20. Проведіть самодіагностику особистісних якостей і складіть програму їх розвитку.

21. Особистість вчителя зазнає змін у процесі здійснення ним професійної діяльності. Визначте фактори, що зумовлюють ці зміни. Запропонуйте заходи, що попереджували б «професійне вигорання».

22. Підготуйтеся до демонстрації педагогічної взаємодії в діалозі, тема якого заздалегідь обирається і аналізується студентами.

23. Підготуйтеся до організації однієї з вправ на психологічне настроювання аудиторії на заняття.

24. Розробіть індивідуальну бесіду на запропоновану тему.

25. Підготуйтеся до виконання вправ на формування умінь знімати м'язове напруження, контроль та регуляція дихання.

26. Здійсніть «Самопрезентацію»: зацікавте присутніх своєю особистістю, подайте себе як найкраще, зацікавте своєю майбутньою діяльністю.

8. САМОСТІЙНА РОБОТА

Розподіл годин самостійної роботи для здобувачів:

1. Підготовка до контрольних заходів – 12 год.
 2. Опрацювання питань, які не розглядаються на аудиторних заняттях – 90 год., з них на виконання індивідуальних дослідницьких завдань – 74 год.
- Усього 102 год.

Індивідуально-дослідницькі завдання у межах самостійної роботи спрямовані на формування і розвиток практичних умінь підготовки публікацій, доповідей та проєктів з актуальних проблем дидактики вищої школи.

Результати опанування відповідного матеріалу перевіряються під час усного опитування, модульного (тестові завдання) і підсумкового (екзамен) контролю знань.

9. МЕТОДИ НАВЧАННЯ

Навчання не залежно від форми викладання (очна чи дистанційна) передбачає використання словесних (лекція, розповідь, пояснення, бесіда),

наочних (ілюстрація, демонстрація, спостереження) і практичних (практична робота, тренувальні і творчі вправи) методів навчання.

Під час лекційних занять використовуються із використанням наочних методів навчання (презентацій, відео-матеріалів, фрагментів конкурсних уроків тощо).

Під час практичних занять застосовуються інтерактивні та кооперативні технології навчання («мозкового штурму», «Формулой – Ділись – Слухай – Створюй», «Графіті», «Віртуальна схематизація», «Групове дослідження», «Обмін проблемами», дискусійна сітка Алверманна, розв'язування педагогічних ситуацій, робота в мікрогрупах, засідання дискусійного клубу та світового кафе, майстер-клас і т. ін робота в парах, розминка, тренінг тощо); виконання індивідуальних науково-дослідних завдань, контрольної роботи в межах годин, відведених на самостійне вивчення дисципліни; робота з навчально-методичними матеріалами та Інтернет-джерелами.

Самостійна робота базується на наочних та практичних методах навчання і направлена на самостійне оволодіння здобувачами вищої освіти знаннями за темами навчальної дисципліни.

Серед методів використовується:

- усне опитування (фронтальне, індивідуальне);
- самостійні роботи у формі тестування та розгорнутих відповідей на запитання;
- творчі завдання;
- метод моделювання;
- метод проектів;
- робота в групах;
- тестові завдання;
- редагування текстів різних жанрів;
- підготовка рефератів та доповідей;
- самостійні письмові роботи;
- аналіз власних і чужих публічних виступів та самостійне оцінювання,
- складання запитань до теми чи розділу;
- дискусія, обговорення;
- модульний тестовий контроль;
- самоконтроль.

10. МЕТОДИ КОНТРОЛЮ

Поточний контроль, який здійснюється у формі фронтального, індивідуального чи комбінованого контролю знань студентів під час практичних занять, виконання індивідуальних завдань при виконанні самостійної роботи, тестування, контрольна робота та екзамен.

11. СИСТЕМА ОЦІНЮВАННЯ НАВЧАЛЬНИХ ДОСЯГНЕНЬ

Навчальна дисципліна оцінюється за 100-бальною шкалою за видами навчальної діяльності.

Підсумкова оцінка по дисципліні виставляється за 100-бальною шкалою згідно „Положення про організацію освітнього процесу БІНПО”.

Завданнями поточного модульного контролю знань здобувачів є перевірка та оцінка:

- а) систематичності та активності роботи здобувача на аудиторних заняттях;
- б) виконання завдань, виданих для самостійного опрацювання;
- в) виконання модульних контрольних завдань;
- г) розуміння та засвоєння матеріалу, набутих навичок та вмінь самостійно опрацьовувати матеріал, самостійно працювати з літературою та іншими джерелами, осмислювати та узагальнювати зміст теми та розділу, а також умінь усно чи письмово подавати матеріал у вигляді презентації, відповідей на запитання тощо.

Результати поточного контролю знань здобувачів вищої освіти входять як складові елементи до загальної (остаточної) оцінки знань здобувачів з певної дисципліни. Оцінка рівня роботи студента на практичних заняттях здійснюється в межах 30 балів. Студент допускається до екзамену, якщо за результатами роботи протягом семестру він отримав не менше 22 балів. Якщо за результатами оцінювання роботи студента на практичних заняттях студент отримав менше 22 балів, він не допускається до екзамену. Викладач, який веде практичні заняття, визначає перелік завдань, що повинні бути виконані студентом для допуску до екзамену. У разі їх виконання студент допускається до екзамену з оцінкою роботи на практичних заняттях 22 бали. Екзамен проводиться у вигляді письмової роботи, що містить завдання з розв'язання задач та аналізу ситуацій.

Види робіт	Максимальна кількість балів
Відвідування лекцій	12
Участь у практичних заняттях (виступи, проблемні ситуації)	30
Самостійна робота (аналіз інформаційних джерел, підготовка повідомлень, опрацювання спеціальної літератури)	38
Тестування за змістовими модулями 1 та 2	20
Екзамен	Сума балів за усіма видами робіт

Шкала оцінювання

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка за шкалою ЄКТС	Оцінка за національною шкалою
90 – 100	A	відмінно
82 – 89	B	добре
74 – 81	C	
64 – 73	D	задовільно
60 – 63	E	
35 – 59	FX	незадовільно з можливістю повторного складання
0 – 34	F	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

12. МЕТОДИЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ

1. Е-бібліотека до ОПП «Педагогіка вищої школи». URL: <https://surl.ln/kykqkc>.
2. Конспекти лекцій за навчальною дисципліною «Педагогічна майстерність та професійна етика», медіатека до тем.

13. ПРИКЛАДИ ТЕСТОВИХ ЗАВДАНЬ

- 1. Сукупність спеціальних знань, умінь і навичок, якостей, трудового досвіду і норм поведінки, що забезпечують можливість успішної роботи з певної професії – це:**
 - а) професійна підготовка;
 - б) професійна компетентність;
 - в) освітньо-кваліфікаційна характеристика фахівця;
 - г) педагогічна майстерність.
- 2. Складовими організації процесу професійної підготовки є:**
 - а) навчальна діяльність, наукова діяльність, практична діяльність;
 - б) навчальна діяльність, наукова діяльність, виховна діяльність;
 - в) пізнавальна діяльність, наукова діяльність, пошукова діяльність;
 - г) навчально-пізнавальна діяльність, науково-дослідницька діяльність, навчально-практична діяльність.
- 3. Показником рівня якості роботи викладача вищої школи є:**
 - а) професійна компетентність;

- б) педагогічна компетентність;
- в) комунікативна компетентність;
- г) компетентність саморозвитку.

4. Компетентність і компетенція – це:

- а) тотожні поняття;
- б) взаємозумовлені поняття;
- в) поняття різні за своєю сутністю;
- г) протилежні поняття.

5. Як зазначає професор Единбурзького університету Д. Равен, компетентність – це:

- а) володіння людиною відповідною компетенцією, що включає її особистісне відношення до неї й предмету діяльності;
- б) поінформованість, авторитетність;
- в) специфічна здатність, яка необхідна для ефективного виконання конкретної дії в конкретній предметній області та включає вузькоспеціальні знання, особливого роду предметні навички, способи мислення, а також розуміння відповідальності за свої дії;
- г) коло питань, в яких людина добре розуміється.

6. Серед поданих визначень оберіть те, яке Не відображає поняття «педагогічна діяльність»:

- а) складова цілісної системи професійної діяльності, що має соціономічний характер і реалізується як управління фахівця у галузі освіти процесом самостійної діяльності учнів і студентів різних типів навчальних закладів з учіння, виховання, професійного й особистісного розвитку;
- б) діяльність спеціально підготовленого професіонала, спрямована на перетворення особистості учня;
- в) професійна активність педагога, спрямована на рефлексивне управління діяльністю учнів у навчально-виховному процесі за допомогою різних засобів педагогічного впливу;
- г) провідна форма вдосконалення професійної компетентності, що полягає в засвоєнні, оновленні, поширенні й поглибленні знань, узагальненні досвіду шляхом цілеспрямованої, системної самоосвітньої роботи, спрямованої на саморозвиток та самовдосконалення особистості

7. Серед характерологічних особливостей творчої особистості виділяють:

- а) відхилення від шаблону;
- б) оригінальність;
- в) ініціативність;
- г) наполегливість;
- д) висока самоорганізація;
- е) працездатність;
- є) всі названі вище.

8. Серед поданих тверджень оберіть те, яке розкриває суть поняття «педагогічна творчість»:

- а) діалектична взаємозумовленість впливу на розвиток як дитини, так і самого вчителя зовнішнього і внутрішнього саморуху особистості;
- б) співтворчий характер щодо суб'єкта-об'єкта педагогічної діяльності;
- в) педагогічна діяльність, спрямована на розвиток потенційних можливостей кожного учня у навчально-виховному процесі;
- г) створення сприятливих психолого-педагогічних умов для розвитку потенційних можливостей кожного учня в освітньому процесі.

9. Серед поданих оберіть функції педагогічної рефлексії

- а) мотиваційна;
- б) мислетворча;
- в) гносеологічна;
- г) організаторська;
- д) проєктувальна;
- е) номінативна.

10. Серед поданих визначень оберіть те, яке розкриває суть поняття «педагогічне спілкування»:

- а) форма комунікативної взаємодії вчителя з учнями, їхніми батьками, колегами, яка має певні педагогічні функції й спрямована на створення сприятливого психологічного клімату, що дає можливість забезпечувати реалізацію завдань освітнього процесу та формування особистості;
- б) процес створення умов для обміну ставленнями, переживаннями, допомагає самоутвердженню школяра в колективі, забезпечує співробітництво і співтворчість у класі;
- в) процес, спрямований на забезпечення рівності психологічних позицій, взаємній гуманістичній спрямованості, активності педагога та учнів, взаємопроникненні їх у світ почуттів та переживань.

11. Серед поданих оберіть форми переконання в процесі педагогічного спілкування:

- а) розповідь;
- б) візуалізація;
- в) бесіда;
- г) лекція;
- д) проєктування;
- е) доведення .

12. Серед поданих методів оберіть ті, що належать до числа методів словесного впливу

- а) інформаційний;
- б) показовий;
- в) демонстраційний;
- г) самоосвіти;
- е) пошуковий;
- є) експериментальний

13. Оберіть варіант, де названо основні стратегії взаємодії

- а) конструктивність, консенсус, пристосування, уникнення, обговорення;
- б) суперництво, уникнення, пристосування, компроміс, співробітництво;
- в) змагання, співробітництво, самоосвіта, компроміс, демократизм.

14. Серед названих характеристик оберіть ті, що розкривають бар'єри у спілкуванні:

- а) соціальний;
- б) національний;
- в) фізичний;
- г) психологічний;
- д) прагматичний;
- е) естетичний.

15. Серед поданих понять оберіть ті, що називають малоефективні моделі спілкування:

- а) мольберт
- б) монблан
- в) китайська стіна
- г) айсберг
- д) локатор
- е) лектор
- є) друг

16. До функціональних компонентів педагогічної майстерності належать:

- а) організаційні здібності педагога;
- б) конструктивні здібності педагога;
- в) комунікативні здібності педагога;
- г) інтуїція справедливого оцінювання;
- д) проєктувальні здібності педагога;
- є) оціночні здібності педагога.

17. Важливою складовою педагогічної майстерності є:

- а) гуманістична спрямованість;
- б) професійна компетентність;
- в) педагогічні здібності та педагогічна техніка;
- г) усі відповіді правильні.

17. Знання предмета, методики його викладання, педагогіки і психології — це:

- а) гуманістична спрямованість;
- б) професійна компетентність;
- в) педагогічні здібності та педагогічна техніка;
- г) усі відповіді правильні.

18. Гуманістична спрямованість діяльності викладача:

- а) вияв професійної ідеології;
- б) негативне ставлення до педагогічної діяльності;
- в) система роботи вчителя в проведенні різних форм роботи з учнями;
- г) саморозвиток дитини в діяльності.

19. Особливості викладача, що забезпечують досягнення високих результатів у навчанні, — це:

- а) гуманістична спрямованість;
- б) професійна компетентність;
- в) педагогічні здібності;
- г) усі відповіді правильні.

20. Уміння використовувати психофізичний апарат як інструмент виховного впливу, прийом володіння собою (власним організмом, настроєм, мовленням, увагою і уявою) і впливу на інших (вербальними і невербальними засобами) — це:

- а) педагогічна майстерність;
- б) педагогічна техніка;
- в) професійна здатність;
- г) професійна компетентність

14. ПИТАННЯ ДО ЕКЗАМЕНУ

1. Поняття «педагогічна майстерність» та його складові.
2. Елементи педагогічної майстерності викладача вищої школи
3. Критерії педагогічної майстерності сучасного викладача.
4. Рівні педагогічної майстерності викладача вищої школи
5. Професійна компетентність викладача як основа його педагогічної майстерності.
6. Здібність до педагогічної діяльності як елемент педагогічної майстерності.
7. Педагогічний досвід у формуванні майстерності викладача вищої школи.
8. Навчально-методична робота як обов'язковий компонент педагогічної майстерності викладача вищої школи.
9. Поняття «педагогічна техніка» та його зміст.
10. Сутність та роль педагогічної техніки викладача у навчальному процесі.
11. Складові педагогічної техніки викладача.
12. Зовнішня техніка викладача та її характеристика.
13. Внутрішня техніка викладача та її характеристика.
14. Гуманістична спрямованість педагогічної взаємодії.
15. Сутність та структура педагогічного спілкування.
16. Основні різновиди педагогічного спілкування.
17. Педагогічне спілкування як діалог.
18. Функції педагогічного спілкування.
19. Стили педагогічного спілкування.
20. Культура педагогічного спілкування.
21. Шляхи подолання бар'єрів у педагогічному спілкуванні.
22. Педагогічний імідж у професійній діяльності викладача.

23. Форми педагогічної взаємодії учасників освітнього процесу в системі вищої школи.
24. Набуття викладачем навичок самостійної педагогічної роботи.
25. Особистість викладача як інструмент впливу в педагогічній взаємодії.
26. Стилi педагогічної взаємодії у конфлікті.
27. Конфлікти у педагогічній взаємодії викладача вищої школи.
28. Компоненти педагогічної культури викладача вищої школи.
29. Педагогічний такт і маніпулювання викладача вищої школи.
30. Техніка налаштування викладача на публічну творчу діяльність.
31. Норми етичної поведінки викладачів вищої школи по відношенню до професії.
32. Норми етичної поведінки викладачів по відношенню до студентів.
33. Норми етичної поведінки викладачів по відношенню до колег.
34. Моральні вимоги, що регулюють відносини між викладачем і керівництвом.
35. Педагогічна деонтологія як наука про професійну поведінку викладача вищої школи.
36. Ставлення педагогічного колективу до молодих, недосвідчених і малокваліфікованих колег.
37. Особистий приклад викладача вищої школи в моральному впливі на студентів.
38. Цінності та ціннісні орієнтації у системі педагогічної діяльності у вищій школі.
39. Основні правила етичної поведінки педагога у різних ситуаціях.
40. Рефлексія педагогічної діяльності як складова педагогічної майстерності викладача. Форми оцінювання педагогічної діяльності.

15. РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

ОСНОВНА

1. Ваколя З.М., Кухта М.І. Педагогічна етика : методичні рекомендації. Ужгород: ДВНЗ «УжНУ», 2023. 21 с. URL: <https://surl.li/iwgxbd>
2. Витоки педагогічної майстерності [Текст]: зб. наук. пр. Серія «Педагогічні науки» Вип. 4 / Полтавський держ. пед. ун-т ім. В. Г. Короленка. Полтава : АСМІ, 2008. 291 с.
3. Гузій Н.В . Сутність і зміст педагогічної творчості та майстерності : метод. рек. / Н. В. Гузій; Нац. пед. ун-т ім. М.П.Драгоманова. К., 2007. 24 с.
4. Гузій Н.В. Категорія професіоналізму в теорії і практиці підготовки майбутнього педагога : автореф. дис... д-ра пед. наук / Н. В. Гузій; Ін-т вищ. освіти АПН України. К., 2007. 40 с.
5. Гузій Н.В. Педагогічний професіоналізм: історико-методологічні та теоретичні аспекти : моногр. / Н. В. Гузій; Нац. пед. ун-т ім. М.П.Драгоманова. К., 2004. 243 с.
6. Діагностика і розвиток педагогічної майстерності у професійних навчальних закладах [Текст] : кол. монографія / І. А. Зязюн [та ін.]. К. :

Педагогічна думка, 2007. 263 с.

7. Казакова Н.В. Плани практичних і семінарських занять із навчальної дисципліни «Етика соціально-педагогічної діяльності»: метод. реком. для здобувачів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти з галузі знань 23 Соціальна робота, спеціальності 231 Соціальна робота: Хмельницький: Вид-во ХГПА, 2020. 28 с. URL: <https://surl.li/hodiur>

8. Кузьмінський, А. І. Розвиток педагогічної майстерності викладача вищої школи в умовах неперервної полікультурної освіти [Текст] : навч.-метод. посіб. / А. І. Кузьмінський. Черкаси : Видавництво ЧНУ ім. Б. Хмельницького, 2009. 81 с.

9. Мельничук Л.Б. Педагогічна етика вихователя закладу дошкільної освіти та протидія булінгу : навчально-методичний посібник для студентів педагогічного факультету спеціальності 012 «Дошкільна освіта». Рівне : Міжнародний економіко-гуманітарний університет ім. акад. Степана Дем'янчука, 2021. 92 с. URL: <https://surl.li/dgckmg>

10. Ничкало Н. Педагогічна майстерність: проблеми, пошуки, перспективи : Моногр. / Н. Ничкало, І. Зязюн, Л. Пуховська, Н. Гузій, Л. Задорожна; АПН України. Ін-т педагогіки і психології проф. освіти. К.; Глухів: РВВ ГДПУ, 2005. 233 с.

11. Основи педагогічної майстерності (для студентів спеціальності 012 Дошкільна освіта) : навч.-метод. посібник / упоряд. Наталія Мачинська, Анна Федорович, Наталія Яремчук. Львів : ЛНУ імені Івана Франка, 2020. 286 с. URL: <https://surl.li/ltxbsn>

12. Основи педагогічної майстерності. Опорні конспекти лекцій для студентів денної та заочної форм навчання спеціальності 014 «Середня освіта (фізична культура)», освітній ступінь «бакалавр» : навчальний посібник / укладач Хома Т.В. Ужгород : Поліграфцентр «Ліра», 2021. URL: <https://surl.li/vknoub>

13. Педагогічна комунікація: практикум для студентів / укладач О. М. Фенцик. Мукачево: вид-во МДУ, 2019. 162с.

14. Педагогічна майстерність [Текст] : хрестоматія : навч. посіб. / упоряд.: І. А. Зязюн, Н. Г. Базилевич, Т. Г. Дмитренко та ін.; за ред. : І. К. : Богданов А. М., 2008. 462 с.

15. Педагогічна майстерність в історико-педагогічному вимірі: теорія, практика, поступ [Текст] : монографія / О. А. Лавріненко ; наук. ред. Л. П. Вовк. К. : Богданова А. М., 2009. 328 с.

16. Педагогічна риторика: історія, теорія, практика [Текст]: монографія / О.А. Кучерук, О. М. Голуб, О. М. Горошкіна [та ін.] ; відп. ред. О. А. - Київ : КНТ, 2016. - 258 с.

17. Педагогічний такт і майстерність учителя / І. О. Синиця. Київ: Радянська школа, 1981. 320 с.

18. Пилипчук В. В. Розвиток педагогічної майстерності вчителя в предметних методиках навчання [Текст] : монографія / В. В. Пилипчук ; рец. :

С.У.Гончаренко, М.П. Лещенко. К. : Педагогічна думка, 2007. 175 с.

19. Сидоренко В.В. Кваліфікаційний розрив на ринку праці в умовах війни та повоєнного відновлення економіки України. *Педагогічні спогади Натхнення життям, творчістю та працею професора Францішека Шльосека*: колективна монографія. Варшава-Київ, 2024. С. 366-381.

20. Сидоренко В.В. Науковий і методичний супровід – базова умова модернізації освіти / Нац. акад. пед. наук України ; [редкол.: В. Г. Кремень (голова), В. І. Луговий (заст. голови), О. М.Топузов (заст. голови)] ; за заг. ред. В. Г. Кременя. Київ : КОНВІ ПРІНТ, 2021. 384 с. С. 143-150. Бібліогр.: с. 21. (До 30-річчя незалежності України). DOI: <https://doi.org/10.37472/NAES-2021-ua>. <https://lib.iitta.gov.ua/726223/>

21. Сидоренко В.В. Розвиток акмепрофесіогенезу педагога Нової української школи в суспільстві, яке навчається. *Відкрита освіта: інноваційні технології та менеджмент* : кол. монографія. за наук. ред. М. О. Кириченка, Л.М.Сергєєвої. Київ : Інтерсервіс, 2018. 540 с. С. 121-153.

22. Сидоренко В.В. Розвиток педагогічного акмепрофесіогенезу в умовах формальної і неформальної післядипломної освіти. *Теорія та методика професійно-педагогічної підготовки освітянських кадрів: акмеологічні аспекти: монографія*. керівн. авт. кол. Н.В. Гузій; Мін-во освіти науки України, Нац. пед. ун-т імені М. П. Драгоманова. Київ: Вид-во НПУ імені М. П. Драгоманова, 2018. 516 с. С. 177-257.

23. Сидоренко В.В. Розвиток педагогічної майстерності вчителя української мови і літератури в системі післядипломної освіти : монографія / В.В. Сидоренко. 2-ге видання, доповнене, 2019. К.: Агроосвіта, 2019. 490 с.

24. Сидоренко В.В. Теоретичні і методичні засади розвитку педагогічної майстерності вчителя української мови і літератури в системі післядипломної освіти : дис. ... д-ра пед. наук 13.00.04: у 2-х ч. / В.В.Сидоренко; ІООД АПН України. Київ, 2013. Ч. 1 494 с.

25. Сидоренко В.В. Теоретичні і методичні засади розвитку педагогічної майстерності вчителя української мови і літератури в системі післядипломної освіти : дис. ... д-ра пед. наук 13.00.04: у 2-х ч. / В.В.Сидоренко; ІООД АПН України. Київ, 2013. Ч. 2 (додатки). 350 с.

26. Сидоренко В.В. Теоретичні і методичні засади розвитку педагогічної майстерності вчителя української мови і літератури в системі післядипломної освіти: автореф. дис. на здобуття наук. ступ. д-ра пед. наук 13.00.04/ В.В. Сидоренко; ІООД АПН України. Київ, 2013. 46 с.

27. Філатова Л. С. Педагогічна майстерність : навч. посіб. для здобувачів вищ. освіти пед. ун-тів за спец. 013 Початкова освіта, 016 Спеціальна освіта. Харків : ХНПУ ім. Г. С. Сковороди, 2021. 90 с. URL: <https://surl.li/qencpi>

28. Filatova L., Tkachenko L., Kupina I. Educational discipline «pedagogical skills» as the direction of the project implementation «school of professional growth» (day at school) Theory and Practice of Future Teacher's Training for Work in New Ukrainian School: monograph / Edit. I. F. Prokopenko, I. M. Trubavina. Prague, OKTAN PRINT s.r.o., 2020. P. 451-462.

ДОПОМІЖНА

1. Основи педагогічної майстерності: методичні рекомендації для студентів природничо-географічного факультету. Вінниця: ВДПУ, 2016. 122с.

2. Педагогічна майстерність: комплекс навчально-методичного забезпечення магістрів всіх спеціальностей денної форми навчання. Укл.: Н.Ю.Волянчук, О.В. Москаленко. Київ : НТУУ «КПІ імені Ігоря Сікорського», 2016. 68 с.

3. Сидоренко В.В. Майстер-клас як засіб для розвитку праксеологічної продуктивності науково-методичних працівників / Технології професійного розвитку педагога : методичний poradnik : наук.-метод. посіб. авт. колектив / упорядники: Тамара Михайлівна Сорочан, Марина Іванівна Скрипник; навч.-метод. посіб.; ДВНЗ «Ун-т менедж. освіти». – Створено в НМЦ «Агроосвіта», 2016. Режим доступу:

http://umo.edu.ua/images/content/institutes/cipo/kafedra_fod/elektr_zbirn/Golovna/Golovna.htm К.: ДВНЗ «УМО», 2016. 180 с. 40 с.

4. Сидоренко В.В. Мовленнєва майстерність педагога Нової української школи. Вербальний і невербальний імідж. Портфоліо навчальних курсів та вебінарів освітнього ІТ-проєкту «Всеосвіта» за 2018/2019 навчальний рік / упорядкування Л.А. Литвиненко. К.: Всеосвіта, 2019. 181 с. С. 70. Посилання на курс: <https://a48.me/jN>

23. Сидоренко В.В. Науково-методичний менеджмент освітніх інновацій: спецкурс / Курикулум підвищення кваліфікації педагогічних, науково-педагогічних працівників та керівників закладів освіти галузі знань 01 Педагогічна освіта: збірник робочих навчальних програм: авторський колектив / загальна ред. Т.М. Сорочан; наукова ред., упорядкування В.В. Сидоренко, М.І. Скрипник. К.: ЦППО, 2017. 447 с. С.353-361.

24. Сидоренко В.В. Науково-методичний супровід розвитку педагогічної майстерності фахівців в умовах відкритої освіти: робоча навчальна програма / Курикулум підвищення кваліфікації педагогічних, науково-педагогічних працівників та керівників закладів освіти галузі знань 01 Педагогічна освіта: збірник робочих навчальних програм: авторський колектив / загальна ред. Т.М. Сорочан; наукова ред., упорядкування В.В. Сидоренко, М.І. Скрипник. К.: ЦППО, 2017. 447 с. С.65-77.

25. Сидоренко В.В. Науково-методичний супровід розвитку педагогічної майстерності фахівців в умовах відкритої освіти: спецкурс / Курикулум підвищення кваліфікації педагогічних, науково-педагогічних працівників та керівників закладів освіти галузі знань 01 Педагогічна освіта: збірник робочих навчальних програм: авторський колектив / загальна ред. Т.М. Сорочан; наукова ред., упорядкування В.В. Сидоренко, М.І. Скрипник. К.: ЦППО, 2017. 447 с. С.323-352.

26. Сидоренко В.В. Освітньо-професійна програма тематичних курсів підвищення кваліфікації «Теоретичні і методичні аспекти розвитку фахової майстерності викладача» / В.В. Сидоренко, А.Б. Єрмоленко / Професійний розвиток педагогічних, науково-педагогічних працівників і керівників

закладів освіти галузі знань 01 «Освіта» у системі підвищення кваліфікації: збірник освітньо-професійних програм: у 2-х ч. Ч. 2: тематичні курси підвищення кваліфікації / наукова ред., упорядкування В.В. Сидоренко, Я.Л. Швень. К.: Агроосвіта, 2019. 194 с. С. 83-101.

27. Сидоренко В.В. Освітньо-професійна програма підвищення кваліфікації майстрів виробничого навчання закладів професійної освіти «Розвиток фахової компетентності майстрів виробничого навчання закладів професійної освіти в умовах інноваційних освітніх викликів». Вікторія Сидоренко, Олена Юденкова, Світлана Шевчук. Біла Церква, 2023. 78 с. <https://lib.iitta.gov.ua/734957/>

28. Сидоренко В.В. Освітньо-професійна програма підвищення кваліфікації викладачів закладів професійної (професійно-технічної) освіти «Розвиток фахової компетентності викладачів закладів професійної (професійно-технічної) освіти в умовах повоєнного відновлення України». Вікторія Сидоренко, Олена Юденкова. Біла Церква: БІНПО, 2023. 50 с.

29. Сидоренко В.В. Освітньо-професійна програма підвищення кваліфікації старших майстрів закладів професійної (професійно-технічної) освіти «Професійний розвиток старших майстрів виробничого навчання ЗП(ПТ)О в контексті євроінтеграційних вимог». Вікторія Сидоренко. Біла Церква, 2023. 71 с.

30. Сидоренко В.В. Педагогічне дорадництво в системі науково-методичної роботи: робоча навчальна програма / Курикулум підвищення кваліфікації педагогічних, науково-педагогічних працівників та керівників закладів освіти галузі знань 01 Педагогічна освіта: збірник робочих навчальних програм: авторський колектив / загальна ред. Т.М. Сорочан; наукова ред., упорядкування В.В. Сидоренко, М.І. Скрипник. К.: ЦППО, 2017. 447 с. С.91-94.

31. Сидоренко В.В. Педагогічне дорадництво в системі науково-методичної роботи: спецкурс / Курикулум підвищення кваліфікації педагогічних, науково-педагогічних працівників та керівників закладів освіти галузі знань 01 Педагогічна освіта: збірник робочих навчальних програм: авторський колектив / загальна ред. Т.М. Сорочан; наукова ред., упорядкування В.В. Сидоренко, М.І. Скрипник. К.: ЦППО, 2017. 447 с. С.198-200.

32. Сидоренко Вікторія. Професійний розвиток фахівців в умовах формальної, неформальної та інформальної освіти: електронний навчальний курс. Біла Церква: БІНПО, 2023. 134 с. <https://lib.iitta.gov.ua/734956/>

33. Сидоренко Вікторія. Професійний розвиток фахівців в умовах формальної, неформальної та інформальної освіти: ключові компетентності і ресурси : електронний курс. Київ: ДУ «НМЦ «Агроосвіта», 2019. 130 с. **(Золота медаль XI спеціалізованої виставки «Сучасні заклади освіти – 2020» у номінації «Упровадження інформаційно-цифрових систем і технологій у навчальній, дослідницькій та інноваційній діяльності закладів освіти»).**

34. Сидоренко В.В. Регіональні карти ринку праці: професії і

кваліфікації : цифровий програмно-методичний комплекс. Вікторія Сидоренко, Лідія Горошкова / за науковою редакцією доктора педагогічних наук, професора В.В. Сидоренко. Біла Церква: БІНПО, 2024. 150 с. Режим доступу: <https://lib.iitta.gov.ua/id/eprint/743786/>

35. Сидоренко В.В. Розвиток професійних (предметних) компетентностей педагога фахової передвищої освіти в умовах діджиталізації: цифровий програмно-методичний комплекс / за науковою редакцією доктора педагогічних наук В.В. Сидоренко. К.: НМЦ ВФПО, 2020. 190 с. **(Золота медаль Міжнародної виставки «Освіта та кар'єра – 2020» у номінації «Упровадження сучасних засобів навчання, проєктів, програм і технологій для вдосконалення та підвищення ефективності освітнього процесу»).**

36. Сидоренко В.В. Розвиток фахових компетентностей майстрів виробничого навчання закладів професійної освіти в умовах новітніх викликів : цифровий програмно-методичний комплекс. Вікторія Сидоренко, Олена Юденкова, Світлана Шевчук, Ірина Гончарова / за науковою редакцією доктора педагогічних наук, професора В.В. Сидоренко. Біла Церква: БІНПО, 2023. 396 с. <https://lib.iitta.gov.ua/734962/> **(Золота медаль XIV Міжнародної виставки «Сучасні заклади освіти – 2023» у номінації «Траєкторія розвитку фахової компетентності педагога як змістовний інструмент безперервного навчання впродовж життя»).**

37. Сидоренко В.В. Розвиток цифрової компетентності педагогічних працівників закладів професійної освіти засобами інформаційно-комунікаційних технологій (онлайн-студія цифрових технологій): цифровий програмно-методичний комплекс: В. Сидоренко, В. Грядуща, А. Денисова / за науковою редакцією доктора педагогічних наук В.В. Сидоренко. Біла Церква: БІНПО. 2021. 140 с.

38. Сидоренко В.В. Селф-коучинг (самонаставництво) як технологія професійного розвитку педагога Нової української школи: спецкурс / Вікторія Вікторівна Сидоренко. К.: Агроосвіта, 2019. 94 с. Режим доступу: <https://lib.iitta.gov.ua/720149/>

39. Сидоренко В.В. Селф-коучинг (самонаставництво) як технологія професійного розвитку педагога Нової української школи. Портфоліо навчальних курсів та вебінарів освітнього ІТ-проєкту «Всеосвіта» за 2018/2019 навчальний рік / упорядкування Л.А. Литвиненко. К.: Всеосвіта, 2019. 181 с. С. 73. Посилання на курс: <https://a48.me/j1>

40. Сидоренко В.В. Селф-коучинг (самонаставництво) як технологія самолідерства та управління професійними змінами: спецкурс. *Школа педагогічного коучингу як компетентнісна модель професійного розвитку сучасного фахівця*: цифровий програмно-методичний комплекс: В.Сидоренко, В. Харагірло, О. Нежинська, Н. Торба / за науковою редакцією доктора педагогічних наук В.В. Сидоренко. Біла Церква: БІНПО, 2021, 210с. С. 47-112 **(Золота медаль Міжнародної виставки XIII Міжнародної виставки «Інноватика в сучасній освіті» у номінації «Упровадження в освітню**

діяльність інноваційних проєктів, моделей, систем, технологій, методик, що спрямовані на підвищення якості освіти»)

41. Сидоренко В.В. Теоретичні і методичні аспекти розвитку фахової майстерності викладача: освітньо-професійна програма тематичних курсів підвищення кваліфікації. *Професійний розвиток педагогічних, науково-педагогічних працівників і керівників закладів освіти галузі знань 01 «Освіта» у системі підвищення кваліфікації: збірник освітньо-професійних програм: у 2-х ч. Ч. 2: тематичні курси підвищення кваліфікації*. наукова ред., упорядкування В.В.Сидоренко, Я.Л. Швень. К.: Агроосвіта, 2019. 150 с. С. 83-101.

42. Сидоренко В.В. Траєкторія розвитку фахової компетентності педагога професійної освіти в умовах повоєнного відновлення економіки України : медіакейс освітньо-професійних програм підвищення кваліфікації / Вікторія Сидоренко, Олена Юденкова, Світлана Шевчук / за науковою редакцією доктора педагогічних наук, професора Вікторії Сидоренко. Біла Церква: БІНПО, 2023. 230 с. (Золота медаль XV Міжнародної виставки «Сучасні заклади освіти-2024» у номінації «Упровадження сучасних цифрових технологій, проєктів і програм для підвищення якості освіти і освітньої діяльності»).

43. Сидоренко Вікторія. Формування акмелінгвістичної майстерності вчителя-словесника в системі неперервної педагогічної освіти [Електронний ресурс] / В. Сидоренко. Електрон. текстові дан. *Українська мова і література в школі : Науково-методичний журнал*. Київ, 2015/1. №4. С.39-48.

44. Сидоренко В.В. Що таке комунікативна професіограма педагога та яке її значення для підготовки конкурентноспроможного фахівця. *Про актуальне в методичній діяльності: думки й поради експертів* (About important in methodological activities: expert opinions and advice) : мультимедійний навч.-метод. посіб.: авторський колектив / за наук. ред. проф. Т.М. Сорочан; наук. ред., упорядкування В.В. Сидоренко. К.: Агроосвіта, 2017. 728 с. С. 394-415.

45. Сидоренко В.В. Що таке «освітня інновація» / В. Сидоренко, Т. Кравчинська. *Про актуальне в методичній діяльності: думки й поради експертів* (About important in methodological activities: expert opinions and advice) : мультимедійний навч.-метод. посіб.: авторський колектив / за наук. ред. проф. Т.М. Сорочан; наук. ред., упорядкування В.В. Сидоренко. К.: Агроосвіта, 2017. 728 с. С. 169-176.

46. Сидоренко В.В. Що таке педагогічний акмепрофесіогенез (ПАП)? Які періоди педагогічного акмепрофесіогенезу (ПАП) проходить фахівець упродовж андрагогічного циклу. *Про актуальне в методичній діяльності: думки й поради експертів* (About important in methodological activities: expert opinions and advice): мультимедійний навч.-метод. посіб.: авторський колектив / за наук. ред. проф. Т.М. Сорочан; наук. ред., упорядкування В.В. Сидоренко. К.: Агроосвіта, 2017. 728 с. С. 464-474.

47. Сидоренко В.В. Чому голос є обов'язковим складником професійного іміджу сучасного педагога. *Про актуальне в методичній діяльності: думки й поради експертів* (About important in methodological activities: expert opinions

and advice) : мультимедійний навч.-метод. посіб.: авторський колектив / за наук. ред. проф. Т.М. Сорочан; наук. ред., упорядкування В.В. Сидоренко. К.: Агроосвіта, 2017. 728 с. С. 381-386.

48. Сорочан Т.М. Феномен педагогічної майстерності як методологія трансформації професіоналізму педагогів Нової української школи [Електронний ресурс] / Т. М. Сорочан. Електрон. текстові дан. *Педагогіка і психологія* : Науково-теоретичний та інформаційний журнал Академії педагогічних наук України. Київ : Педагогічна преса, 2019/1. №1. С. 5-12.

49. Шимченко, Людмила. Розвиток творчої особистості майбутнього вчителя в контексті ідей педагогічної майстерності / Л.Шимченко. Електрон. текстові дан. *Рідна школа : щомісячний науково- педагогічний журнал*. 2018/1. № 3/4. С. 60-63

ІНФОРМАЦІЙНІ РЕСУРСИ

50. Гончар О.В. Форми і методи педагогічної взаємодії учасників навчального процесу в системі вищої школи другої половини XX століття [Електронний ресурс]. URL: www.nbuv.gov.ua/portal/soc_gum/ppmb/texts/2010_5/10govxxc.pdf

51. Гульбс О.А. Особистісне становлення викладача вищої школи в професійній діяльності [Електронний ресурс]. URL: www.nbuv.gov.ua/portal/soc_gum/pib/2009_5/PB-5/PB-5_47.pdf

52. Етичний кодекс українського вчителя [Електронний ресурс]. URL: <https://pedkab.wordpress.com/>

53. Елементи педагогічної майстерності [Електронний ресурс]. URL: www.grinchuk.lviv.ua/referat/1/1099.html

54. Євдокімова О.О. Педагогічна майстерність викладачів вищої школи і фактори, що впливають на її формування [Електронний ресурс]. URL: www.nbuv.gov.ua/portal/soc_gum/pzpp/2010_12_2Z81-89.pdf

55. Закон України «Про вищу освіту»: [Електронний ресурс]. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1556-18>

56. Закон України «Про освіту» [Електронний ресурс]. URL: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/1060-12>

57. Навчально-інформаційний портал БІНПО: офіційний сайт: [Електронний ресурс]. URL: <https://binpo.com.ua>

58. Кайдалова Л.Г. Професійна компетентність та імідж сучасного викладача [Електронний ресурс]. URL: www.nbuv.gov.ua/portal/soc_gum/ppmb/texts/2009-01/09klgimt.pdf

59. Квак О.В. Формування педагогічної техніки, як важливої основи педагогічного професійного мислення [Електронний ресурс]. URL: www.bati-referaty.net.ua/engine/download.php?id=194

60. Поняття та особливості педагогічної майстерності [Електронний ресурс]. URL: https://studopedia.net/4_69253_ponyattyta-ta-osoblivosti-pedagogichnoyimaysternosti.html

61. Стецюк К.В., Сєдашова О.А. Педагогічна культура викладача в

контексті вимог Болонського процесу [Електронний ресурс]. URL:
[http://lp.edu.ua/Institute/IGS/IPP/WebRC/issues/Stetsyuk Syedashova](http://lp.edu.ua/Institute/IGS/IPP/WebRC/issues/Stetsyuk%20Syedashova)